

رام - چهارم امرواد

شروین وکیلی

رام (روزشمار ایرانی معنادار) کوششی است برای بازسازی تقویم روزشماری معنادار برای ایرانیان، به شکلی که مناسبتها و سالگردهای منسوب به روزها عینیتی علمی داشته باشد و زمان روزمره و معنازدوده‌ی امروزی که روزهایمان را پوچ و پوک ساخته را به توالی‌ای معنادار از سالگردِ رخدادهای معنادار تبدیل کند.

سه گوشزد در درباره‌ی طرح رام:

(۱) تمام تاریخ‌هایی که شناسه‌ی میلادی (م.) یا پیشامیلادی (پ.م) ندارند به هجری خورشیدی محاسبه شده‌اند.
(۲) محتوای روزشمار رام نهایی نیست و تا پایان سال ۱۳۹۶ تکمیل می‌شود. هنگام نقل آن به طرح ارجاع دهید و این نکته را در نظر داشته باشید.

(۳) اگر مناسبتی سراغ دارید که نادیده مانده، آن را همراه با نشانی مرجعش در تلگرام برایم بفرستید که در این طرح گنجانده شود:

@SherwinVakili (<https://t.me/SherwinVakili>) / tel.0912-6363764

چهارم امرداد

این روز با چندین رخداد مهم در تاریخ ایران گره خورده است. در چهارم امرداد سال ۳۶ هجری خورشیدی جنگ صفین میان سپاهیان حضرت علی و مخالفانش درگرفت که یکی از نبردهای سرنوشت‌ساز و مهم پس از درگذشت پیامبر اسلام بود و صف‌آرایی سیاسی و بعدتر مذهبی مسلمانان آغازین را شفاف ساخت. حدود یک قرن بعد، عباسیان که به تازگی سریر قدرت را در این میان به ارث برده بودند، همچنان مثل امویان در سرکوب نیروهای آزادیخواه ایرانی می‌کوشیدند و اندیشمندان را تعقیب می‌کردند که بسیاری‌شان به حاکمیت مسلمانان تن در داده بودند. یکی از ایشان عبدالحمید بن یحیی بود که به خاطر ترجمه کردن اندرنامه‌های پهلوی به زبان عربی و آشنا کردن حاکمان عرب با آیین سیاست ایرانی‌شهری شهرتی داشت و روز دوشنبه چهارم امرداد سال ۱۲۹ هجری خورشیدی به دستور خلیفه‌ی عباسی به شکل دردناکی زجرکش‌اش کردند.

در دوران معاصر هم این روز با رخداد‌های متنوع سیاسی مصادف بوده است. در ۱۲۷۶ فقیر (درویش) ملا مستان صیدالله در افغانستان ده هزار نیروی داوطلب پشتون را بسیج کرد و به مقر نظامی انگلیسی‌ها در ملاکند حمله کرد و آنجا را در محاصره گرفت. دوازده سال بعد (۱۲۸۸) در گرماگرم درگیری‌های میان مشروطه‌خواهان و مستبدین و چیرگی نیروهای آزادیخواه بر تهران، سردار محتشم بختیاری که از طرفداران محمدعلی شاه بود با افرادی که به صف مجاهدین پیوست و با شکوه فراوان از نیاوران به تهران وارد شد. در همین روز مفاخرالملک وزیر تجارت استبداد و حاکم مستبد تهران در دوران استبداد صغیر توسط اعظام الدوله لاریجانی دستگیر و بابت

دزدی‌هایش به دادگاه فرستاده شد. در همین روز سلطان احمدشاه خردسال در اندرون به تخت نشست و مراسم سلام عام برای شاه تازه اجرا شد و خطبه توسط امام جمعه‌ی تازه‌ی تهران خوانده شد. سپهدار هم طی نامه‌ای به سفارت روس اولتیماتوم داد که پانصد قزاق همراه محمدعلی شاه در زرگنده باعث اغتشاش شده‌اند و باید خلع سلاح شوند. در همین روز ستارخان و باقرخان طی تلگرافی از سپهدار استفسار نمودند روس‌ها می‌خواهند آنها را به عثمانی بفرستند، تکلیف چیست؟ سپهدار که می‌ترسید توطئه‌ای برای دستگیری یا کشتن ایشان در کار باشد،

صمصام‌السلطنه بختیاری

مراسم سلام احمد شاه

حدود یک دهه پس از شکست نیروهای استبدادی در ایران، همین روس‌ها هم بر تزار شوریدند و انقلاب اکتبر آغاز شد. در آن هنگامه لنین که خواهان جلب نظر مردم استانهای کنده شده از ایران بود، بیانیه‌ای صادر کرد و رفتارهای استعماری تزارها را سرزنش کرد و با قراردادهای امپریالیستی مخالفت کرد. در این هنگام (سال ۱۲۹۷) صدراعظم ایران نجفقلی خان صمصام‌السلطنه بختیاری بود که هوشمندانه از این فرصت بهره برد و

اعلامیه‌ای رسمی از طرف دولت ایران صادر کرد و گفت که به خاطر فروپاشی دولت روسیه‌ی تزاری تمام قراردادهای استعماری بین دو کشور از جمله ترکمنچای و گلستان از اعتبار افتاده‌اند. او همچنین کنسولهای روس در شمال ایران را عزل کرد، بی آن که از بلشویک‌ها هواداری کند و نمایندگان ایشان را به عنوان سفیر روسیه به رسمیت بشناسد. صمصام‌السلطنه در ضمن به انگلیسی‌ها هم تاخت و گفت که باید جنوب ایران را تخلیه کنند. او همچنین دستور داد حکومت نظامی را لغو کنند. به دنبال این اعلامیه‌ها هیأت وزیران هم قرارداد لیانازف و کاپیتولاسیون خارجی‌ها را لغو کرد. با این همه تا سه سال بعد موج شورشهای بلشویکی به داخل ایران هم رسید و در همین روز به سال ۱۳۰۰ احسان‌الله خان که گرایش بلشویکی داشت و در صفوف جنگلی‌ها هم جای گرفته بود، به لنگرود حمله کرد و شهر را به تصرف خود درآورد.

معبد ویتالا ساخته‌ی

کریشنا دوه‌رایه

در مقیاسی جهانی نیز چهارم‌امرداد با رخدادهای سیاسی گوناگون قرین بوده است. در سال ۸۸۸ هجری خورشیدی کریشنا دوه‌رایه به پادشاهی دولت ویجایه‌نگاره در جنوب هند رسید و روند بازسازی و توسعه‌ی این

قلمرو را آغاز کرد. در ۱۲۲۶ لیبریا در آفریقا اعلام استقلال کرد و در ۱۲۷۰ فرانسه تاهیتی را به قلمرو خود افزود. در ۱۳۲۴ مردم انگلستان با رای دادن به حزب کارگر بلافاصله پس از پایان جنگ جهانی دوم وینستون چرچیل را از قدرت برکنار کردند، و دو سال بعد در ۱۳۲۶ هری ترومن حکم تاسیس سازمان سیا را امضا کرد. در سال ۱۳۳۱ ملک فاروق شاه مصر از قدرت کناره‌گیری کرد و پسرش ملک فؤاد به سلطنت رسید، و یک سال بعد در ۱۳۳۲ فیدل کاسترو با حمله‌ای ناموفق به پادگان مونکادا انقلاب کوبا را آغاز کرد. هوادارانش به یاد همین حادثه پس از آن خود را اعضای جنبش ۲۶ ژوئیه می‌دانستند. سه سال بعد در ۱۳۳۵ هم جمال عبدالناصر با الهام از نهضت ملی شدن صنعت نفت در ایران، کانال سوئز را ملی اعلام کرد.

طی سالهای اخیر دو رخداد واگرا در این روز واقع شده است. یکی آن که در ۱۳۸۷ حمله‌ی تروریستی در احمدآباد با انفجار ۲۱ بمب انجام شد که به مرگ ۵۶ نفر و زخمی شدن دویست نفر انجامید، و دیگری آن که در ۱۳۹۵ هیلاری کلینتون اولین نامزد زن جدی ریاست جمهوری در آمریکا شد. پیش از او هم زنی نامزد این

مقام شده بود اما از حمایت حزبی برخوردار نبود و این حرکتش بیشتر عملی نمادین در راستای جنبش رهایی زنان بود.

چهارم امرداد با تاسیس و تحول‌های نهادی و فرهنگی گوناگونی

نیز گره خورده است. در ۱۱۵۴: اداره‌ی پست آمریکا تاسیس شد، در ۱۱۸۲ راه آهن ساری که به تعبیری اولین خط قطار با مصرف عمومی است در لندن گشایش یافت، و در ۱۲۶۱ نخستین اجرای اپرای پاریسیفال واگنر در

بایروث انجام شد. در ۱۲۶۶ با انتشار کتاب *Una Libro* نهضت زبان اسپرانتو آغاز شد و در ۱۳۳۰ والت دیسنی

کارتون آلیس در سرزمین عجایب را نمایش داد.

مرگ آتاهوالپا

زادگان نامدار چهارم امرداد ماه عبارتند از جرج برنارد شاو (۱۲۳۵)، کارل گوستاو یونگ و آنتونیو ماچادو

شاعر اسپانیایی (۱۲۵۴)، آلدوس هاکسلی (۱۲۷۳) و استانلی کوبریک (۱۳۰۷). در این روز به سال ۹۱۲ آتاهوالپا

آخرین اینکا به دست فرانسیسکو پizarو فاتح غارتگر اسپانیایی کشته شد و در ۱۳۶۳ هم جرج گالوپ آماردان و

ریاضی دان و موسس سازمان نظرسنجی گالوپ درگذشت.

استانلی کوبریک (چپ)

جرج گالوپ (راست)